

Kurban Bayramında kurban kesmenin hükmü

İzmir'den Mehmet ÇETİN: “Kurban bayramında kurban kesmenin hükmü nedir? Bazan farz gibi anlaşıyor ve gücü yetmeyen insanlar da, o bu kesti diye kesmeye zorlanıyor. Kimileri vacip diyor, kimileri de sünnet diyor ve kesmeye gücü yeten insanları da caydıracak şekilde hükümler ileri sürüyorlar. Doğrusu nedir?”

Muktedir olan kimse için Kurban Bayramında kurban kesmek farz hükmünde bir emir değil; Hanefî mezhebine göre vâcip, diğer mezheplere göre ise müekked sünnet hükmünde bir emirdir.

Kurban kesmenin farz bir emir olmayışı, Allah'ın şefkatinin ve merhametinin kulları üzerindeki tezâhürü ve tecellîsidir. Yani muktedir olduğu halde kesmeyene—inkâr etmediği sürece—cezâ ve azap yoktur. Vâcip veya sünnet-i müekkede oluşu ise, muktedir olanları kurban kesmeye teşvik eder.

Diğer ibâdetler gösteriş için yapılmadığı gibi, kurban da gösteriş için kesilmez. Muktedir olanlar kurbanı Allah rızası için ibâdet kastıyla keserler. Eğer gösteriş için olursa, sâfiyetini kaybeder ve ibâdet değeri kalmaz. Şu âyet bunu hatırlatır: “Kurbanlarınızın ne etleri, ne de kanları Allah'a ulaşacak değildir. Allah'a ulaşacak olan ancak sizin takvânızdır.”¹

Muktedir olduğu halde kurban kesmeyi kınamak doğru değildir. Kendisi ile Rabb'i arasında bir mesele olarak görmelidir. Gücü kudreti olmadığı halde, “Kurban kesmedi” demesinler diye kurban kesmek de doğru değildir. İbâdetlerde bir tek Allah'ın nazarını ve rızasını sahih göreceğiz. Ve ibâdetlerimizi bir tek Allah'a sunacağız. Allah'tan başkasının nazarına ve görüşüne sunmak için ibâdet yapılmadığı gibi, halkın beğenisini kazanmak ve kınayıcılığından kurtulmak için kurban kesmek de sıhhatli bir davranış değildir.

Belki farkında değiliz, ama toplumun kınama refleksi kişi ile Rabb'i arasına çok çabuk girebiliyor! Ve yapılan ibadeti Allah için olmaktan çıkarıyor, halkın dedikodusuna malzeme olmamak gibi bir hedefe kilitliyor. Böyle bir amaca niyet takılıp kalırsa, şirk veya gizli şirk tehlikesi bile söz konusu olabiliyor.

Bu açıdan kurbanı, farkında olmadan gösteriş ve riyâyâ kurban etmemeye dikkat etmeliyiz. Eğer güç ve kudret bulup kesiyorsak sadece Allah için kesmeliyiz. İbâdetimizin sıhhati için, araya başka nazarları ve başka rızâları almamaya veya böyle bir tavır içine girmemeye özen göstermeliyiz.

Kurban ibâdeti her ne kadar sünnet-i müekkede olsa da, şeâirdendir, yani İslâmiyet'in bir beldede mükemmel bir din olarak yaşandığının alâmetlerindendir. Diğer yandan, muktedir olanlar için kurban, Üstad Bedüzzaman Hazretlerinin "vâciptir, terk edilmez, muhkemâttır, hiçbir cihetle tebeddül etmez, değiştirilmez"² dediği sünnet-i müekkede sınıfına girer. Değiştirilmesi bid'attır. Muktedir olunduğu halde amel edilmediğinde, sevaptan ve feyzden mahrûmiyet vardır.

Bundandır ki Hanefî mezhebi kurbanı güç yetirme ölçüsünü yüksek tutuyor ve bu ölçüye ulaşan birisinin kurban kesmesini vacip görüyor. Hanefî mezhebine göre bir kimsenin kurbanı muktedir olmasının en az ölçüsü, aslî ihtiyaçlarından ve borçlarından başka asgarî "nisap miktarı" mala (seksen beş gram altına yahut buna denk mala veya paraya) sahip olmasıdır.

Diğer mezhepler ise kurbanı güç yetirme şartlarını biraz daha genişletmişler ve tabir câizse tabana yaymışlar; hükmen de, bu şartlara ulaşan birisi için sünnet-i müekkede olarak görmüşlerdir. Meselâ Mâlikî Mezhebi, bayram süresince kurban parasını temin eden bir kişiyi, sene içinde bu paraya muhtaç olmayacak durumda olursa kurban kesmeye muktedir saymış; muhtaç olacaksa muktedir saymamıştır. Şafiî Mezhebi bu şartları biraz daha genişletmiş ve sene içinde durumu ne olursa olsun, bayram süresince zarûrî ihtiyaçlarından başka "kurban parasını temin edebilen kişiyi" kurbanı muktedir olarak görmüştür. Hanbelî Mezhebi biraz daha genişleterek, ödeme imkânına sahip olan herkesi, borçlanarak da olsa kurban alabiliyorsa, kurbanı muktedir saymıştır.³

Başka bir ifâdeyle, eğer borçlu bir kişinin borçlarının karşılığı var ve periyodik aralıklarla ödeme imkânına sahip ise ve bayram süresince kurban parasını temin edebiliyorsa, nisap miktarı mala sahip olmasa bile, bu kişi Şâfiî ve Mâlikîlere göre kurban kesmeye muktedir demektir. Eğer bu kişinin borçlanarak kurban alabilme imkânı varsa, bu durumda da Hanbelîlere göre kurban kesmeye muktedir demektir.

Tercih ibâdet mükellefinindir. Elinde nisap miktarı malı veya parası olmayanın kurbanı kendisine vacip görmemesi mümkün olabileceği gibi; imkân bulunanın diğer mezheplerin görüşüne itimat ederek kurban kesmesi de mümkündür.

Eğer bir kişi mezheplerin “dördünün de” şartlarını taşımıyorsa, kurban yükümlüsü olmadığından emîn olmalıdır.

Dipnotlar:

1- Hac Sûresi: 37.

2- Lem’alar, s. 58.

3- A. Cezirî, İslâm Fıkhı, c. 3, s. 1043.